

AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI ÇERÇEVESİNDE YATIRIM İZLEME VE KOORDİNASYON BAŞKANLIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yusuf KARAKILÇIK*
Ünal KÜÇÜK**

Öz

6360 Sayılı, “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” sonrası yönetsel düzene dâhil edilen “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB)” yerel yönetim alanında yeni bir tartışmanın kapılarını aralamıştır. Bu çalışmada mevcut kanunun YİKOB düzenlemesi, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yasa maddeleri incelendiğinde vesayet yetkisi artırılmış yeni bir kurumsal yapı göze çarpmaktadır. YİKOB üzerinden valilere tanınan yetkiler, mahalli idarelerin özerklik ilkesine yönetsel ve mali anlamda zarar verebilecek bir potansiyele sahiptir. Bu çalışmada, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının benimsediği ilkeler çerçevesinde ilgili kurumun hangi yönde ne gibi etkilerde bulunabileceği tartışılmıştır. Diğer taraftan, 6360 sayılı yasa ile Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın ne ölçüde uyumlu olduğu irdelenmiş, YİKOB üzerinden merkez-yerel ilişkilerine yönelik birtakım analizler yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma veri toplama tekniklerinden “doküman analizi” tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB), özerklik, merkezileşme, yerindenlik.

* Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, yusuf.karakilcik @inonu.edu.tr, orcid: 0000-0001-9599-6290

** Arş. Gör., Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ukucuk @firat.edu.tr, orcid: 0000-0002-0593-5935

EVALUATION OF MONITORING AND COORDINATION DIRECTORATES OF INVESTMENT IN THE FRAMEWORK OF EUROPEAN CHARTER OF LOCAL SELF-GOVERNMENT

Abstract

Departments of Investment Monitoring and Coordination (DIMC) established after Law No. 6360 (Establishment of Metropolitan Municipality and Twenty-seven County in Fourteen Cities and Law Amending Certain Laws and Decree Laws), opened the doors of a new discussion. In this study, DIMC regulation of the existing law has been evaluated within the framework of European Charter of Local Self-Government. When the law articles are examined, a new institutional structure with increased tutelage is observed. The powers granted to the governors over DIMC have the potential to cause administrative and financial damage to the principle of autonomy of local administrations. In this study, the effects of there lated institution can be discussed in the framework European Charter of Local Self Government. On the other hand, to what extent compatible is the European Charter of Local Self-Government with 6360 number law? In this study, was made some analysis about this situation and central local relations through DIMC. Document analysis of qualitative research data collection techniques was used in the study.

Keywords: *European Charter of Local Self-Government, Departments of Investment Monitoring and Coordination (DIMC), autonomy, centralization, subsidiarity.*

Giriş

Türkiye’de yerel yönetimlerin gelişimi son dönem Osmanlı yapısal reformlarıyla gerçekleşmiştir. Özellikle tanzimat dönemi Türkiye için yerel yönetim birimlerinin temelini atıldığı dönemdir (Akman ve Kalender, 2018: 1028). Bu dönemden önceki beledi hizmetler ise ağırlıklı olarak; kadılar, vakıflar ve esnaf kuruluşları aracılığıyla yerine getirilmiştir (Özer ve Önen, 2017: 322). Türk kamu yönetiminde yerel yönetim kültürü adeta o yılların gerekçeleri üzerine şekillenmiş ve kendine özgü tereddütleri bünyesinde barındıran bir kimliğe kavuşmuştur. Bu kimliğin en önemli özelliklerinden bir tanesi de dağılmaya yüz tutmuş Osmanlı toprak yapısının bir arada tutulması çabası sonucu ortaya çıkan merkezi eğilimler ve yerel birimler üzerinde oluşturulmaya çalışılan vesayet yetkisidir. Özellikle; yerel yönetim kademelerinin demokratik birimler olduğuna dair inancın söylem düzeyinde kalması ve yerel birimlere merkezin tamamlayıcısı olarak bakılması tarihsel

süreç içerisinde neredeyse hep aynı kalmıştır (Taşçılar, 2018: 653). Fakat aynı zamanda yerel birimler; kamusal hizmetlerin sunumunda merkezi yönetim birimlerinin yetersiz kaldığı durumlarda daha etkili ve verimli bir hizmet sunumu adına devreye girmişlerdir (Önen ve Güngör, 2018: 421). Bununla beraber yerel birimlerin merkezin hiyerarşik bir devamı olduğu şeklinde bir yönetsel kültür gelişmiştir (Eryiğit ve Kızılboga Özasan, 2017: 120). Bu anlayış Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ) maddeleri üzerinde yapılan değerlendirmelerde ve Türkiye tarafından madde metnine konulan çekincelerde de kendisini göstermektedir.

Hâkim ideolojik ve iktisadi anlayışın sıklıkla “yerelleşme” söylemlerini dile getirdiği bilinmektedir (Taşçılar, 2018: 652-653). Öyleyse yerelleşmenin bu denli önemsendiği ideolojide ve bu ideolojiye uygun olarak şekillenen yönetim biçimlerinde ve yerelleşmeye etki eden bu kadar içsel (merkez yerel arasındaki yetki ve kaynak sıkıntısı, kırtasiyecilik, siyasal yozlaşma ve yolsuzluk) ve dışsal dinamiklere (dış ekonomi ve sosyal yapıdaki dönüşüm, yeni kamu işletmeciliği ve neoliberal politikalar) (Arslan, Gürses ve Baykal, 2015: 45-46) rağmen ‘yerelde merkeziyetçilik’ ve ‘merkezi yönetim lehine yerel düzenlemeler’ tartışmaları her geçen gün nasıl bu denli artmaktadır? Bu durumun en önemli sebeplerinden bir tanesi de son dönemde uygulama şansı bulan yerel yönetim yasalarıdır.

Türkiye’de, mahalli idare birimleri, 1982 Anayasasında; il, belediye ve köy olarak belirtilmiştir. Şüphesiz bu üçlü yapı, Osmanlı dönemi uygulamalarından günümüze birtakım değişikliklere ve dönüşümlere uğrayarak günümüzdeki şeklini almıştır. Mahalli idarelere ilişkin alanın güncel düzenlemelerden bir tanesi de 6360¹ sayılı yasa olmuştur. 6360 sayılı yasa sonrası köy tüzel kişiliğini haiz birçok yerleşim yeri mahalleye dönüştürülerek ortadan kaldırılmıştır. Benzer şekilde belde uygulamasına ve bucak uygulamalarına son verilmiştir. İl ve ilçe belediye sınırları ‘mahalli müştereklik’ tanımını aşarak mülki sınırlarla çakıştırılmıştır. Son olarak 30 adet büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan ve tarihi bir yönetsel kültüre sahip olan il özel idaresi uygulamasına son verilmiş,² bu birimlerin yerine vesayet yetkisi güçlendirilmiş yeni merkezi kurumsal yapılar olan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları kurulmuştur.

¹ “On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”. Kanun Numarası: 6360, Kabul Tarihi: 12.11.2012, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarih: 06.12.2012, Sayı: 28489, Yayımlandığı Düstur Tertip:5, Düstur Cilt: 53

² Bu konu hakkında detaylı bilgi için Önez Çetin’in (2015), ‘Türkiye’de İl Özel İdaresi Sisteminin Dönüşümü ve 6360 Sayılı Kanunun Dönüşüme Etkileri’ isimli eserine bakınız.

Yetki ve Sorumluluk Açısından Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları

2004-05 yerel yönetim reformlarına 2012 yılında 6360 sayılı kanunla birlikte bir yenisi eklenerek mahalli idareler alanında köklü değişiklikler yapılmıştır. Hatta 6360 sayılı yasa reformun reformu olarak da adlandırılmıştır (Özer, 2013)³. Ayrıca 3152⁴ sayılı kanun çerçevesinde kendisine kamu tüzel kişiliği tanınan YİKOB'un, hangi durumlarda mahalli hizmet alanında devreye gireceğine ilişkin detaylı düzenlemeler söz konusu madde metninde iki fıkra halinde yer almıştır. Son olarak 6360 sayılı kanuna ve 3152 sayılı kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikte⁵ de YİKOB'a ilişkin görev, yetki ve işleyiş hakkında gerekli düzenlemeler yapılmıştır. 6360 sayılı yasa ile gelen değişikliklerin başında 14 ilin daha büyükşehir statüsüne kavuşturulması, beledi sınırların il mülki sınırlarıyla örtüştürülmesi/çakıştırılması, büyükşehir olan illerde il özel idarelerinin kaldırılması, yerel yönetimlere merkezi bütçeden ayrılan payların yeniden düzenlenmesi gibi hükümler gelmektedir. Ayrıca il özel idarelerinin kaldırıldığı büyükşehir statüsüne sahip olan illerde *yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının kurulması* kararlaştırılmıştır.

Söz konusu yeni hizmet birimi (YİKOB), merkezi idarenin taşra temsilcisi olan valiliğe bağlı olarak faaliyet göstermekte ve görevlendirilen bir vali yardımcısı başkanlığında faaliyetlerini yerine getirmektedir. YİKOB bünyesinde; strateji ve koordinasyon, rehberlik ve denetim, yatırım izleme, ruhsat ve kültür varlıkları müdürlükleri, idari ve mali işler, doğal kaynaklar, acil çağrı merkezini (112) barındırmaktadır (Akman ve Kalender, 2018: 1030). İl özel idarelerinden boşalan alanı doldurması planlanan YİKOB, sayıca daha az olsa da nitelikli yetkilerle donatılarak mahalli birimler üzerinde 'vasi' pozisyonunda konumlandırılmıştır. Söz konusu yetkiler arasında; ilin tanıtımı, afet ve acil çağrı hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonu, kamusal kuruluşlarda ve kurumlarda yatırım ve hizmetlerini etkili olarak yapıp yapmadıklarını denetleme, merkezi idarenin ihtiyaç duyması halinde onun adına taşrada yapılacak yatırımları koordine etme gibi yetkiler sayılabilir. Ek olarak, illerdeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik etmek ve denetlemek,

³ Detaylı bilgi için Mehmet Akif Özer'in, Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 Sayılı Kanun'un Düşündürdükleri (2013) adlı eserine bakınız.

⁴ "İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu ile İl Yatırım ve Hizmetlerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun". Kanun Numarası: 3152, Kabul Tarihi: 14.20.1985, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarih: 23.02.1985, Sayı: 18675, Yayımlandığı Düstur Tertip: 5, Düstur Cilt: 24, Sayfa: 239.

⁵ "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik". Resmî Gazete Tarihi: 04.04.2014 Resmî Gazete Sayısı: 28962

ödül, temsil ve törenleri organize etmek ile 2863 sayılı yasa⁶ çerçevesinde il özel idaresinin kullanmış olduğu yetkilerle üstlenmiş olduğu görevleri yerine getirmek gibi görevleri de yer almaktadır. Diğer taraftan merkezi idarenin askeri ve adli yapılanması dışında kalan teşkilatların tüm hizmet ve faaliyetlerinin etkinlik, verimlilik ve kurumların stratejik plan ve performanslarına uygunluğu açısından rapor hazırlama ve organize sanayi bölgelerine ilişkin il özel idaresinin sahip olduğu yetkileri kullanma gücüne sahiptir. Tüm bu yetkilerin yanında YİKOB'un belki de en tartışmalı yetkisi; o il içerisinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarınca (mahalli idareler de bu kapsamda değerlendirmek gerekmektedir) yerine getirilmesi gereken yatırım ve hizmetlerin aksaması ve bu durumun kamu düzeni ve güvenliğini ile halkın sağlığını, huzur ve esenliğini olumsuz etkilemesi durumunda ortaya çıkmaktadır (3152 Sayılı Kanun, 28/a). Böyle bir durumda valinin veya ilgili bakanlığın tespiti üzerine, vali, uygun süre vererek söz konusu görevin yerine getirilmesini ister ve yerine getirilmemesi durumunda; bahsedilen kamusal hizmet ve yatırımlar yine vali tarafından bizzat YİKOB marifetiyle yerine getirileceği gibi o ilde yer alan diğer kamusal birimlerce de yerine getirilebilir. Mevzuatta bahsedilen durumlar üzerine harcanacak tutarlara ilişkin ayrıca bir düzenleme yapılmıştır. Söz konusu hizmet üzerine harcanacak tutarların ilgili kurumun, tahsisi gerçekleştiren kurum tarafından pay ve ödenekleri kesilerek hizmeti yerine getiren diğer kamu kurum ve kuruluşlara veya İçişleri Bakanlığı'na gönderileceği belirtilmektedir (Türkiye Belediyeler Birliği, 2014: 5-6).

Yerel yönetimlerin yatırımlarını ve yerine getirdikleri hizmetleri denetleme yetkisi, merkez adına çok güçlü bir şekilde uygulama potansiyelini bünyesinde barındıran vesayet yetkisi anlamına gelmektedir. Yerel özerkliğin daha da artırılmasının taahhüt edildiği bir dönemde, yerel yönetimlerin yerindenlik ruhuna ve AYYÖŞ'e aykırı bu durum, merkezîyetçi anlayışın daha da güçlenmesine yol açacaktır.

Söz konusu denetim yetkileri göz önüne alındığında, il özel idarelerinden devralınan yetkilerin daha da arttığı ve İçişleri Bakanlığı aracılığıyla ve valilik kanalıyla yerel birimler üzerinde başkaca bir vesayet mekanizmasının oluştuğu görülmektedir (Karakılçık, 2016: 201). Bu mekanizmanın, özellikle belediye başkan ve meclis üyelerinin İçişleri Bakanlığı tarafından soruşturulmalarında, görevden alınmalarında ve kayyum atamalarında etkili olmaya başladığı söylenebilir. Diğer taraftan İçişleri Bakanına ait olan görevden alma yetkisinin yanında, yeni sistemde Devlet Denetleme Kurulunun özgü yeni yetkilerin de

⁶ “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”. Kanun Numarası: 2863, Kabul Tarihi: 21.07.1983, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 23.07.1983, Sayı: 18113, Yayımlandığı Düstur Tertip: 5, Düstur Cilt: 22 Sayfa: 444

dolaylı olarak merkez yönetimin yerel yönetimler üzerindeki vesayet denetimini artırdığı söylenebilir. İçişleri Bakanı söz konusu yetkiyi 1982 Anayasasının 127. maddesinin dördüncü fıkrasından almaktadır. İlgili maddeye göre İçişleri Bakanı, görevleri ile ilgili bir suç sebebiyle hakkında soruşturma ve kovuşturma açılan mahalli idare organlarını veya bu organların üyelerini geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırabilmektedir. Benzer bir durum Devlet Denetleme Kurulunun soruşturma yapma ve bu duruma bağlı olarak görevden alma yetkisinde de söz konusudur ve mezkûr düzenleme İçişleri Bakanının görevden alma yetkisinde olduğu gibi idarenin yerel yönetimler üzerinde ağır vesayet denetimi uyguladığı şeklindeki eleştirinin konusu olabilir⁷.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Geçmiş 1980 yıllarına kadar uzanan AYYÖŞ (European Charter of Local Self Government) Avrupa yerel yönetimlerden sorumlu bakanlar konferansında, eski adıyla bölge ve yerel sorunlar yönetim komitesi'nde (CDRM) ve yerel ve bölgesel yönetimler sürekli konferansı (PLRE)'nda görüşülüp uzun çabalar sonucu ortaya çıkmış bir sözleşme metnidir (İnaç ve Ünal, 2015: 3). Hatta 1953 yılında, Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyinin kabul ettiği Avrupa Belediye Özgürlükleri Şartı, AYYÖŞ için ilk çıkış noktası olarak kabul edildiğinde (Muratoğlu, 2011: 738) özerklik şartının ortaya çıkış tarihi 20. yüzyılın ortalarına yılına kadar götürülebilir.⁸

15 Ekim 1984 yılında kabul edilen bildiri; Türkiye tarafından 21 Kasım 1988 yılında imzalanmış, 1991 yılında yasal statüye kavuşturulmuş⁹ ve son olarak 1993 yılında resmen yürürlüğe konulmuştur. Bu şartı imzalayan ülkeler yerel yönetimlere geniş bir özerklik vermekle sorumlu tutulmuşlardır (Karakılıç, 2016: 55).

3723 sayılı kanun metninin birinci maddesinden anlaşıldığı üzere, AYYÖŞ'ün; ikinci maddesi (tamamı), üçüncü maddesi (bir ve iki numaralı fıkralar), dördüncü maddesi (bir, iki, üç, dört, beş numaralı fıkralar), Beşinci maddesi (tamamı), altıncı maddesi (iki numaralı fıkrası), yedinci ve sekizinci maddeleri (bir, iki numaralı fıkralar), dokuzuncu maddesi (bir, iki, üç, beş,

⁷ Beş Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Tarih: 15.07.2018 ve Sayı: 30479

Madde 6- (1) Grup başkanı; a) Denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan, b) Görevde kalması halinde kamu zararını artıracakı anlaşılan, c) Suç delillerini karartacağı anlaşılan, ç) Kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen, her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbiri uygulayabilir veya bu tedbirin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilir.

⁸ Detaylı Bilgi İçin Bkz. Muratoğlu, T. (2011). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türk Hukuku. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1 (2), 737-767

⁹ 3723 Sayılı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun, Resmi Gazete Yayın Tarihi: 21 Mayıs 1991, Sayı: 20877

sekiz numaralı fıkralar) ve onuncu maddesi (bir numaralı fıkrası) yasama organı tarafından kabul edilerek onaylanması uygun bulunmuştur. Diğer fıkraların kabulü yetkisini ise aynı kanun metninin üçüncü maddesi Bakanlar Kuruluna vermiştir.¹⁰

Yerel özerklik, herhangi bir yerel birimin, niteliği gereği yerellik arz eden işleri kendi organlarıyla görebilmesi yeteneği ve bu duruma imkân sağlayacak seviyede maddi kaynaklara sahip olmasıdır (Keleş, 2000: 49; akt. İnaç ve Ünal, 2015: 14).

AYYÖŞ'ün üçüncü maddesine göre; 'özerklik' şu şekilde tanımlanmıştır:

yerel birimlerin/makamların, yasalarla belirlenmiş sınırlar içerisinde, kamusal işlerin önemli bir bölümünü kendi sorumluluktan altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı anlamını taşır.

Yine ilgili maddenin ikinci fıkrasına göre bu hakkın kullanımı;

eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş üyelerden oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantılarına tanınmıştır.

AYYÖŞ, yerel yönetim birimlerini asli yerel kamusal hizmet sunucuları olarak benimsemiş ve başkaca bir birimin üstlenmediği görevler konusunda mahalli idarelerin tam takdir hakkına sahip olduğunu öngörmüştür. Orijinal hali 'subsidiarite' olan 'yerindenlik' kavramının güçlü bir şekilde vurgulandığı madde metni de yine AYYÖŞ' tür. Yerindenlik; bir kamusal sorumluluğun genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın makamlarca kullanılması ilkesine dayanır (AYYÖŞ, 4/2-3). Yani kamusal hizmet sunumunda yerel yönetimler asli, merkezi idare veya diğer idari birimler tali yetki sahipleri olarak belirtilmiştir.

AYYÖŞ özünde yerel birimlerin idari ve mali özerklik konusunda güçlü yetkilerle donatılmasını istemektedir. Fakat teritoryal bütünlük konusunda siyasi kaygılar güden devletler açısından idari ve mali özerkliğin de bir sınırı olması gerektiği inancı AYYÖŞ hükümlerine yoğun çekince parafı konulmasıyla sonuçlanmıştır. Türkiye de Avrupa Konseyi bünyesinde oluşturulan söz konusu şartın daha en başından tavsiye niteliğinde bir sözleşme olması gerektiği konusunda düşünce bildirmiş ve AYYÖŞ hükümlerinin bir kısmına uygulama konusundaki isteksizliğini belirtmek üzere çekinceler koymuştur. Çekince kavramının uluslararası hukuk dilinde bir diğer söylemi de

¹⁰ 9 Temmuz 2018 tarihinde Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine resmen ve fiilen geçilmesiyle Bakanlar Kurulu ortadan kaldırılmıştır. Bakanlar Kuruluna ait yetkilerin artık yürütmenin tek ve sorumlu kanadı haline gelen Cumhurbaşkanlığı makamınca kullanılacağı kabul edilmektedir.

İhtiraz-i kayıttır. Söz konusu yerel özerklik şartnamesi hazırlanırken taraf devletlere çekince hakkının tanınması siyasi kaygılar güden devletlerin taleplerine binaen ortaya çıkmış bir durumdur. Bununla birlikte uluslararası sözleşmelerde çekince koymanın çeşitli türleri, geçerlilik şartları ve çekince koymanın mümkün olmadığı durumlar da söz konusu olabilmektedir.¹¹

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı İlişkisi

YİKOB'ların kurulduğu 6360 sayılı yasanın geçici birinci maddesinin beşinci fıkrası ile üçüncü maddesinde yer alan bazı fıkralarında; büyükşehir statüsüne dâhil olan illerde geçmiş dönemde kaldırılan il özel idarelerine ait taşınmaz, gelir, görev ve yetkilerin önemli bir kısmının 'YİKOB' ve 'valilikler' aracılığıyla merkezi yönetimin taşra teşkilatlarına devredildiği görülmektedir (Taşçier, 2018: 657). Böylece daha önce karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'yla önceki madde metnine kıyasla daha demokratik bir niteliğe kavuşan anayasal mahalli idare birimine ait olan kamusal mallar merkezin taşra temsilcisine aktarılmıştır. Bu düzenleme AYYÖŞ'e açık bir şekilde aykırılık teşkil etmektedir. Çünkü yerindenlik ilkesine göre herhangi bir kamusal sorumluluk genellikle ve tercihen halka en yakın birimlerce kullanılmalıdır. Beledi sınırlar dışında yerel kamusal ihtiyaçları karşılamakla görevli olan ve karar organının yerel halkça seçilen il özel idaresi yerel yönetim biriminin tüzel kişiliğine son verilmesi başlangıçta bütün şehir uygulamasının bir sonucu olarak gerekçelendirilmeye çalışılsa da daha sonra bunun bir hata olduğu ortaya çıkmıştır. İl özel idaresinden kalan boşluk YİKOB'a tüzel kişilik tanınması ve yerel kamusal hizmet sunumlarında görevlendirilmesiyle kapatılmaya çalışılmıştır.¹²

¹¹ Detaylı bilgi için bkz. Özman, M. A. (1970). Milletlerarası Anlaşmalarda Çekinceler (İhtiraz-i Kayıtlar). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 259

¹² Bu durum dönemin Başbakanı Binali Yıldırım tarafından Star Gazetesine verilen bir demeçte de ortaya çıkmıştır (Akman ve Kalender, 2018: 1047): *"Büyükşehirler kurulduktan sonra özellikle büyükşehirlerde il özel idaresinin tüzel kişiliği ortadan kalktı. Maalesef büyükşehirler bu değişime ayak uyduramadı. Coğrafi alan çok geniş, hizmetler çok çeşitli ama vatandaş kaymakamlıklar, valilikler yıllardır yol yapar, suya bakar, diğer işleri halleder diye almış. Belediyeler de, ya iş bilmezlikten, ya planlama yapmaktan ya da işte iktidar partisiyle farklı partiler de olunca ideolojik sebeplerden dolayı maalesef şehir dışındaki hizmetler istendiği gibi yapılamadı. Bu bir memnuniyetsizlik olarak vatandaşa yansdı. Ya bu belediyenin işi, o yapması lazım dediğimizde hiç bize itibar etmedi. Ne demek belediyenin işi, siz devlet değil misiniz? Birbirinizin üzerine niye suçu atıyorsunuz? Yani bakana söylüyoruz belediye diyor, belediyeye söylüyoruz bakan diyor; bu ne biçim iş? Biz sizin aramızda gidip gelecek miyiz? İşimizi kim yapacak diye böyle şikâyetler maalesef uzun süreden beri vardı. Bunu ortadan kaldırmak için bu YİKOB denen yapıya bir tüzel kişilik kazandırdık. Bu şekilde burada bütçe olacak, buradaki işler planlanacak, yapılacak ve eskiden olduğu gibi belediye yapmadığı yerleri biz yapacağız. Belediyenin oraya verilen bütçesini de alacağız valiyeye"*

Diğer taraftan il özel idarelerinin organlarının oluşumundaki yerel halkın belirleyici olma gücü ve YİKOB yapısı kıyas götürmeyecek biçimde merkez adına yeniden biçimlendirilmiştir. Halkın seçim yaparak iş başına getirdiği il genel meclisi (karar organı), ortadan kaldırılmış, yerine vali yardımcısı başkanlığında toplanan YİKOB ihdas edilmiştir. Bu ilke AYYÖŞ metninin dördüncü maddesinde belirtilen yerindenlik (*subsidiarite*) ilkesiyle açık bir şekilde çatışmaktadır. Ayrıca; bakanlıkların ve diğer merkezi idare kuruluşlarının, kaynağını aktarmak şartıyla illerde yapacakları her türlü yatırım, yapım, bakım, onarım ve yardım işlerini YİKOB aracılığıyla yapabilecek olmaları diğer bir tartışmayı ortaya çıkarmaktadır. Kamusal hizmet örgütlenmesinin en üst noktasını temsil eden bakanlıklar kaynağını aktarmak suretiyle yerel hizmet birimlerinin görev ve yetki sahasına da girebileceklerdir.

YİKOB bünyesi içerisinde vali ve söz konusu kamusal hizmetle ilgili bakanlığa geniş yetkiler verilmiştir. Bu birimler ilgili yasal düzenlemeye göre halkın esenliğinin, sağlığının, kamu düzeninin söz konusu yerel yönetimlerin görevlerini yapmamaları neticesinde bozulması durumunda evvela bu durumu tespit yetkisi, daha sonra makul sürede yaptırma yetkisi ve nihayetinde kendisi yerel hizmeti üstlenerek ya ilgili bakanlık bütçesinden ya da YİKOB bütçesinden yaptırma yetkisini elde etmektedir. İlgili yatırımların, sözleşmelerin, ihalelerin gerçekleştirilmesi ve bu konuya ilişkin bütçenin oluşturulabilmesi adına YİKOB'lar özel bütçeli statüye kavuşturulmuş ve tüzel kişilik kazandırılmıştır (674 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname: 35 ve 36. maddeler). Yerel hizmete ilişkin birtakım önemli yetkilere sahip olan YİKOB anayasal statüde belirgin bir düzenlemeye tabi tutulmamıştır.

AYYÖŞ'ün benimsediği dört temel ilkeden bahsedebilir. Bu ilkeler; yerel yönetim birimlerinin anayasa ya da yasa düzeyinde düzenlenmesi gerektiği, merkeze ait olmayan her konuda yerelin yetkili olacağı fikri, kamusal sorumlulukların yurttaşa en yakın birimlerce kullanılması gerektiği inancı ve yerele verilen yetkilerin ancak yasayla sınırlandırılabilceğine olan inançtır (Karakılçık, 2016: 57-58).

Söz konusu temel ilkeler metnin tamamına sirayet etmiş olsa da özel anlamda birtakım alt ilkeler de söz konusudur. Fakat 6360 sayılı yasa ve beraberinde getirdiği YİKOB birimi ve bu birimin örgütsel yapısı, kamu yönetimi teşkilatı içerisinde konumlanması ve yetkileri bağlamında değerlendirme yapıldığında; AYYÖŞ tarafından benimsenen söz konusu dört temel maddenin yasal metinlerin uyumu konusunda yeterli seviyede kıyas yapma imkânı verdiği belirtilebilir. İnceleme sonrası YİKOB uygulamaları ve yetkilerinin ilgili dört

temel ilke ile çelişki halinde olduğu açıktır. AYYÖŞ metninde yer alan dördüncü maddenin dördüncü fıkrasına göre:

Yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörülen durumların dışında, bu yetkiler öteki merkezi veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz veya sınırlandırılmaz.

Yukarıda paylaşılan AYYÖŞ metninde yer alan dördüncü madde hükümlerine ait metin incelendiğinde, YİKOB aracılığıyla mahalli idare birimlerinin yetkilerinin kısıtlanması durumunun AYYÖŞ hükümleriyle çelişkili olduğu ortaya çıkacaktır. Hatta YİKOB, sadece diğer yerel kamusal hizmet birimlerinin yetkilerini zayıflatıp sınırlamakla kalmamış, mevcut bir yerel yönetim biriminin (il özel idarelerinin) yetkilerinin neredeyse tamamına sahip olmuş ve onu ikame etmiştir. Doğrudan YİKOB ile olmasa da 6360 sayılı yasa sonrası beledi sınırlarda yapılan değişikliklerde AYYÖŞ'ün beşinci maddesine açık aykırılık söz konusudur. Çünkü ilgili maddeye göre yerel birimlerin sınırlarında ilgili birimlere önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz. Bu danışmanın şeklinin referandum yoluyla da olabilmesi mümkündür. Ancak bu uluslararası anlaşma metninin açık hükmüne rağmen 6360 sayılı yasa tasarısı ve bu yasa ile meydana gelen değişiklikler konusunda hiçbir şekilde yerel halkın veya yerel yönetim birimlerinin görüşü alınmamıştır. İlginç bir şekilde AYYÖŞ'ün beşinci maddesi Türkiye'nin çekince koyduğu maddelerden birisi de değildir.

YİKOB'a tanınan yetkilerden birisi olarak, il içerisinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarca (mahalli idareler de bu kapsamda değerlendirmek gerekmektedir) yerine getirilmesi gereken yatırım ve hizmetlerin aksaması ve bu durumun halkın sağlığını, huzur ve esenliği ile kamu düzeni ve güvenliğini olumsuz etkilemesi ve durumun valinin veya ilgili bakanlığın tespiti üzerine, vali uygun süre vererek söz konusu görevin yerine getirilmesini istemesi ve hizmetin buna rağmen yerine getirilmemesi durumunda; valinin, söz konusu yatırım ve hizmetin bizzat yerine getirebilmesi yetkisi AYYÖŞ'ün yedinci ve sekizinci maddeleriyle çatışmaktadır. Hatta vali başkanlığında yer alan YİKOB'a ait bu yetkilerin '*yerindelik denetimi*' şeklinde kullanıma müsait olması AYYÖŞ'ün yedinci maddesinin birinci fıkrasında yer alan; '*seçilmiş organların görevlerini serbest bir şekilde yerine getirmesi gerektiği*' ifadesi ve sekizinci maddenin birinci ve ikinci fıkrasında yer alan; '*denetimin yalnızca anayasa ya da yasalarla belirlenmiş şekilde yapılabileceği*' (kanunilik denetimi ilkesi) anlayışla da tam anlamıyla örtüşmemektedir. Diğer taraftan AYYÖŞ metinlerinin sadece lafzını bakarak yapılacak olan ve 'YİKOB kurumunun da yasal düzeyde belirlenmiş olduğu gerekçe gösterilerek, ilgili vesayet denetiminin basit bir kanunilik denetimi olduğunu savunmak AYYÖŞ gerekçelerinin ve ruhunun göz ardı edilmesi anlamına gelecektir. Zaten idari denetim uygulamasında esas sorun, başlı başına kanunun tanımış olduğu

yetkilerin kullanımından ziyade, hukukun temel ilkelerinin gözardı edilmesidir (Çelik, 2013: 25). Böylesi bir hukuki yorum gerçeklikten uzak ve eksik olacaktır. Hukuksal metinler yorumlanırken sadece lafzına değil ancak ruhuna da bakılarak yorumlanabilir.

Diğer taraftan 6360 sayılı yasanın 34. maddesinin son fıkrasında belirtildiği üzere; yerel hizmetlerin YİKOB bünyesinde gerçekleştirilmesi sonucu söz konusu giderlerin ilgili yerel birimlerin giderlerinden düşülerek hizmeti gerçekleştiren birime aktarılması yetkisi AYYÖŞ'ün dokuzuncu maddesinin birinci fıkrasına aykırılık teşkil edebilir. İlgili şartname; yerel makamlara *kendi yetkileri dâhilinde* serbestçe kullanabilecekleri yeterli mali kaynak aktarımının gerekliliğinden bahsetmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu ve çekince koymadığı bu madde YİKOB eliyle kısmen de olsa uygulanmama ihtimaline sahip olmuştur. Öyle ki; valilikler başkanlığında ve yine valiliklerin tespiti üzerine YİKOB marifetiyle gerçekleştirilecek olan yatırımların faturası yerel birimlerin gelir kalemlerinden düşülecek ve hizmeti gerçekleştiren ilgili birimlere aktarılacaktır. Bu durum mali özerklik konusunda yerel birimlere zarar vermektedir.

Ayrıca Türkiye'nin AYYÖŞ metninin önsözüyle de bağlı olduğu kabul edilmektedir (Muratoğlu, 2011: 741). AYYÖŞ'ün önsöz bölümü, söz konusu madde metninin amaçsal yorumuna ışık tutacak hükümlere ve içeriğe sahiptir. Önsöz metnlerine göre yerel yönetim birimleri demokratik rejimin temelidir. Önsözden anlaşıldığı üzere AYYÖŞ; vatandaşların kamusal hizmetlere katılımının yerel düzeyde olduğu, vatandaşlara yakın ve etkili bir yönetimin ancak gerçek yetkilerle donatılmış yerel birimlerde olduğu inancına dayanarak hazırlanmış bir metindir. Âdem-i merkeziyetçiliğe özel vurgu yapılan başlangıç kısmında ayrıca seçilmiş organlar ve bu organların sorumluluklarını yerine getirecek maddi kaynakların olması gerektiğinden bahsedilir.

6360 sayılı yasa sonrası gerçekleştirilen YİKOB uygulaması, Türkiye'nin taraf olduğu ve çekince koyma gereği duymadığı AYYÖŞ madde metninin bir kısmına ve önsöz kısmında belirtilen hassasiyetlere uygunsuzluğuyla göze çarpmaktadır.

AYYÖŞ ve YİKOB ilişkisi üzerinden değerlendirildiğinde, Özer'in (2013: 97-98) ifade ettiği gibi reformun reformu olarak nitelendirilebilecek olan 6360 sayılı kanun maddesinin de reformu talep edilebilecektir. Yerelleşme, yerindenlik (subsidiarite) ve yerel özerklik konularında rehber nitelik taşıyan AYYÖŞ hükümleri ve 6360 sayılı kanunun genel gerekçesi düzenleme metni temel alınarak gerçekleştirilecek analizdeki uyum kanununun iç metninde aynı ölçüde yer alma şansı bulamamıştır. Bu durumun en büyük sebeplerinden bir tanesi AYYÖŞ ve onun savunduğu değerlerin politik malzeme olma

durumunun gerçek anlamda yerel reformun bir parçası olması durumundan daha önde gelmesidir (Sertesin, 2013: 1). 6360 sayılı kanunun genel gerekçesi, vatandaşın kamusal hizmetlere etkin katılımını öngörmekte, yerel yönetim birimlerinin demokrasinin temeli saymaktadır. Bununla beraber verimlilik, ekonomiklik gibi iktisadi değerlerin ön plana çıktığı genel gerekçe metninde, makro planlar yapılarak şehir yönetiminde kompakt bir yapı sergilenmek istenmiştir. Ancak çalışmanın da üzerinde odaklandığı YİKOB maddeleri incelendiğinde genel gerekçeye aykırılık teşkil edebilecek sonuçlara ulaşılmaktadır. Halkın katılımının bu denli önemsendiği bir platformda merkezi birimin taşra temsilcisinin yerel yönetim birimi gibi hareket etme olanağı tanınması genel gerekçeyi kadük hale getirmektedir.

Gerek mahalli idare birimleri, gerek yerel taşra birimleri coğrafi alanda uyum içerisinde çalışması gereken birimler olarak algılanmalıdır. Kamusal hizmet sunumunda görevler ayrımı ve yetki genişliği çerçevesi içerisinde gerçekleştirilecek kamusal hizmetlerin uyum sorunu kamusal hizmetlerin süreklilik ilkesine de zarar verebilecektir. Örgütsel sistem olarak düşünülmesi ve organize edilmesi gereken alanlarda sistemi oluşturan unsurların uyumsuzluğu kaçınılmaz olarak çarpışmayla sonuçlanacaktır (Özer, 2013: 100). Her ne kadar 6360 sayılı kanunun genel gerekçesinde bu duruma özel önem atfedilmiş olsa da; YİKOB uygulamasının, yerel taşra yöneticileri ile mahalli idare birimlerinin seçilmiş organları arasında sürtüşmelere neden olabileceği unutulmamalıdır. 6360 sayılı kanun metninin hazırlanma aşamasında gerek akademik camiada gerek konunun uzmanlarınca yeterince tartışılmamış olması (Tekin, 2018: 102) söz konusu çatışmanın kaçınılmaz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumun aksini belirten görüşlere rastlanırsa da¹³, yerel özerklik açısından değerlendirildiğinde olumsuz bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Sonuç

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, demokratik yönetim anlayışının tezahürü olarak kabul edilen idari ve mali özerkliğe sahip yerel yönetim birimlerinin gerçekleştirilmesi adına önemli maddeler içermektedir. Yerel özerklik, yerel demokrasi, katılımcı yönetim anlayışı ve yerindenlik ilkeleri söz konusu maddelerden bazılarıdır. Belirtilen ilkeler ışığında düzenlenen AYYÖŞ metin içi madde ve paragraflarına çekince koymak veya uygulamamak yönündeki adımlar basit birer siyasi tercih olarak görülebileceği gibi söz konusu ülkenin yerel birimlere bakış açılarını da ortaya koymaktadır¹⁴. Türkiye de söz

¹³ Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarını yerel yönetimlerin tamamlayıcı bir unsuru, yönetimsel bir yapı, Büyükşehir yönetimlerinin yardımcısı, yerel düzeyde hizmet ve iş bölümünün gerçekleştirilmesi adına önemli bir kurum olarak değerlendiren çalışmalar da söz konusudur (Yıldırım ve Yıldırım, 2017: 18-19, 25-26).

¹⁴ Türkiye’de siyasi partilerin gerek kendi içerisinde gerek birbirlerine karşı yerel özerklik konusunda farklı fikirlerde olduklarını söylemek mümkündür (Eren, Bulut ve Tanıyıcı, 2012:

konusu madde metninin en başından itibaren siyasi kaygılar güderek yaptırım ve uygulama gücü düşük bir öneri formatında olması gerektiğini savunmuştur. Daha sonra Avrupa Konseyinde şart şeklinde düzenlenen metnin birtakım maddelerine çekinceler koymak suretiyle mevcut tavır sürdürülmüştür. Diğer taraftan uygulamalar ve hukuki düzenlemeler dikkate alındığında çekince konulduğu halde yerel yönetimler alanında uygulama şansı bulan maddeler bulunduğu gibi; uygulanması konusunda irade sergilenmiş ve kabul edilmiş yerel özerklik şartına ilişkin maddelere aykırı düzenlemeler de yapılabilmıştır.

6360 sayılı yasa ile kurumsallaştırılan YİKOB'a ilişkin hukuki metinlerden anlaşıldığı üzere, idari ve mali özerklik konusunda AYYÖŞ'ün benimsenmiş ve çekince konulmamış maddelerinin aksine düzenlemeler yer almaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlisi ilgili başkanlığa tanınmış olan yerel birimlerin çalışmalarının yerinde yapılıp yapılmadığının denetlenmesi yetkisi sebebiyle denetimde kanunilik sınırının aşılaraq yerindelik denetimine geçilmiş olmasıdır. Son yıllarda yaygınlaşan kayyum atamaları da bu konudaki tartışmaları artırmaktadır. Devlet Denetleme Kurumuna tanınan soruşturma ve gerektiğinde görevden alma yetkileri de yerel yönetimler açısından göz önüne alındığında, yerindelik denetimi sayılabilecek bu uygulamanın, AYYÖŞ'ün Türkiye tarafından kabul edilen ve yerel yönetimlerin daha da özerk olmalarını öngören ilkeleriyle ciddi biçimde çeliştiği görülmektedir.

Gerek 1982 Anayasasının 127. maddesinde belirtilen denetim yetkisinin, yerindelik denetimi yapabilme imkânı tanınması, gerek YİKOB'un hizmetlerinin gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda yerel kamusal hizmet sunumunda devreye girme yetkisi ve diğer ilgili yasal düzenlemelerde denetim konusuna ilişkin yer alan muğlak ifadeler yerel yönetim birimlerinin denetiminin sadece kanunilik denetimi şeklinde olması gerektiğini ifade eden AYYÖŞ hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. İl özel idarelerinin tarihsel süreç içerisinde gelişerek şekillendiği ve önemli roller üstlendiği alanlar olduğu bir gerçektir. Böylesi bir mahalli idare biriminin kaldırılarak yerine getirilmeye çalışılan merkezi idarenin temsilcisi sayılabilecek YİKOB uygulamasının bu boşluğu dolduramayacağı açıktır. YİKOB eğer bir yerinden yönetim birimi ise 1982 anayasasının 127. maddesine göre karar organlarının seçimle iş başına gelmesi gerekmektedir. Eğer bir yerel yönetim birimi değilse mahalli müşterek nitelikteki işlere ilişkin herhangi bir yetkisinin olmaması gerekmektedir. YİKOB'un yasal statüsü ve yetkileri arasındaki bu uyumsuzluk giderilmelidir. Uluslararası sözleşmelerce benimsenen değerler küçümsenmemelidir. 1982 Anayasasının 90. maddesi bu durumun aksine uluslararası madde metinlerini 'yasa' seviyesinde tutmuş fakat usulüne göre belirlenmiş olan madde

12). Ancak ilginç olan aynı partilerin farklı dönemlerde yerel özerklik konusunda atmış olduğu adımlardır. Bu konuda detaylı bilgi için Eren, V., Bulut, Y. ve Tanıyıcı, Ş.'nin (2012) Türkiye'de Siyasi Partilerin Yerel Özerkliğe Bakışı adlı eserine bakınız.

metinlerinin anayasaya aykırılığı hakkında dava edilemeyeceği yönünde bir yasama kısıntısı benimsemiştir. Ayrıca iç hukukla çatışması halinde uluslararası madde metninin uygulanacağını belirtmiş ve uluslararası anlaşmalara yasa üstü bir nitelik kazandırmıştır. Bu durumda AYYÖŞ hükümlerine ve onun demokratik kazanımlarına daha fazla önem verilmeli; yerel yönetim alanında yapılacak yasal düzenlemelerde ilgili şartname metinleri daha fazla göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakça:

- Akman, Ç. ve Kalender, M. (2018) “Yerelde Yeni Bir Merkezi Yönetim Birimi: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73 (4): 1025-1056.
- Arslan, E. Gürses, F. ve Baykal, Ö. N. (2015) “Cumhuriyetten Günümüze Hükümet Programlarında Yerelleşme Vurgusu: Vaatler, Gerçekleşenler”, Konferans Bildirisi, 9. Kamu Yönetimi Sempozyumu, Malatya, 7-8-9 Mayıs.
- Çelik, A. (2013) “Yerel Özerklik Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun Genel Bir Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1): 17-28.
- Çetin Önez, Z. (2015) “Türkiye’de İl Özel İdaresi Sisteminin Dönüşümü ve 6360 Sayılı Kanunun Dönüşüme Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20 (2): 247-266.
- Eren, V. Bulut, Y. ve Tanıyıcı, Ş. (2013) “Türkiye’de Siyasi Partilerin Yerel Özerkliğe Bakışı/Political Party Policies About Local Autonomy in Turkey”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (19): 1-14.
- Eryiğit, H. B. ve Kızılböğe Eraslan, R. (2017) “Türk Belediyecilik Sisteminde Uygulanan Hükümet Sistemi ve Bir Model Önerisi”, *Strategic Public Management Journal*, 3 (6): 116-123.
- Gözler, K. ve Kaplan, G. (2018) *Kısa İdare Hukuku*, 12. Baskı, (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım).
- Türkiye Belediyeler Birliği, (t, y) “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”, <http://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa_Yerel_Yonetimler_ozerklik_Sarti.pdf>, (24 Ocak 2019).
- İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu ile İl Yatırım ve Hizmetlerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 3152, Kabul Tarihi: 14.20.1985, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 23.02.1985, Sayı: 18675, Yayımlandığı Düstur Tertip:5, Düstur Cilt: 24, ss. 239.
- İnaç, H. ve Ünal, F. (2015) “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17: 1-24.
- Karakılıçık, Y. (2016) *Yeni Yerel ve Bölgesel Gelişmeler Işığında Yerel Yönetimler*, 3. Baskı, (Ankara: Seçkin Yayınevi).
- Muratoğlu, T. (2011) “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türk Hukuku”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1 (2): 737-767.

- On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 6360, Kabul Tarihi: 12.11.2012, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 6.12.2012, Sayı: 28489, Yayımlandığı Düstur Tertip:5, Düstur Cilt: 53.
- Önen, S. M. ve Güngör, M. (2018) “Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetim İlişkileri” içinde M. A. Özer ve U. Ayhan (ed.) *Kamu Yönetimi Tartışmaları*, (Ankara: Gazi Kitabevi), ss. 420-452.
- Özer, M. A. (2013) “Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 Sayılı Kanun’un Düşündürdükleri”, *Yerel Politikalar*, 3: 97-126.
- Özer, M. A. Önen, S. M. (2017) *200 Soruda Yönetim Kamu Yönetimi*, 2. Baskı, (Ankara: Gazi Kitabevi).
- Sertesin, S. (2013) “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Reform Açısından Önemli mi?”, *Değerlendirme Notu*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), Ankara.
- T. C. Başbakanlık, Kanun ve Kararnemeler Genel Müdürlüğü, Kanun Tasarısı, Sayı: B.02.KKG.0.10/101-649, Tarih: 08.10. 2012.
- Taşcıer, A. (2018) “Neoliberalizmde Merkezileşme-Yerelleşme Gerilimi: İl Özel İdareleri, Yikob Örnekleri ve Yerelde Merkezileşme”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (14): 650-662.
- Tekin, Ö. F. (2018) “Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi ve 6360 Sayılı Yasanın Getirdiği Değişim: Konya Örneği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55: 84-105.
- Türkiye Belediyeler Birliği (2014) 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna İlişkin Rehber, ss. 1-28.
- Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik, Resmî Gazete Tarihi: 04.04.2014 Resmî Gazete Sayısı: 28962.
- Yıldırım, A. ve Yıldırım, K. E. (2017) “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı’nın Yönetişim Açısından Etkinliği”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 9 (2): 17-29.